

GOK INTERVISIE OKTOBER 2002

Praktische en technische vragen en opmerkingen

VRAAG	ANTWOORD
Als de uren voor 3 schooljaren zijn toegekend, hoe is het dan te verklaren dat sommige scholen volgend schooljaar meer of minder uren krijgen dan dit schooljaar?	Bijvoorbeeld: ex-OVB-scholen en ex-Scholen met Bijzondere Noden die in het GOK minder uren krijgen, hebben dit schooljaar een overgangsmaatregel waardoor de klap minder zwaar aankomt. Bijvoorbeeld: scholen die vroeger geen uren hadden, krijgen soms als overgangsmaatregel een beperkter aantal. Het aantal uren dat wordt toegekend voor het tweede schooljaar blijft geldig voor het derde schooljaar.
De uren voor de eerste graad zijn toegekend op basis van een telling die moest afgesloten zijn op 1 april. De leerlingenpopulatie is nu anders. Kan er een aanpassing van het urenpakket op basis van de telling van september aangevraagd worden?	De uren zijn toegekend op basis van de cijfers van 1 april 2002 en worden niet aangepast. Het voordeel is dat scholen exact weten waarop ze de volgende drie schooljaren recht hebben. Een telling in september is niettemin nuttig om als school zelf een duidelijker beeld te hebben van de instroom. Het is waarschijnlijk dat de toekenning van de uren voor de tweede periode van drie jaren gebaseerd zal worden op een gelijkaardige telling als in het voorjaar van 2002.
Op welke manier kunnen scholen uren aanvragen voor een tweede en derde graad.	Scholen kunnen die niet aanvragen. Het departement kent uren voor een tweede en derde graad toe op basis van gegevens in zijn databank (zie voor de criteria de omzendbrief).
Het departement vraagt dat het plan gemaakt wordt op basis van een beginanalyse met behulp van een screening en dat de GOK-uren gebruikt worden om de doelstellingen van het plan te realiseren. Maar om praktische redenen hebben de meeste scholen die uren verdeeld en toegewezen alvorens de analyse uitgevoerd was.	De mogelijkheid bestaat om in het tweede en/of derde jaar de uren anders te verdelen als men het plan wil bijsturen. In sommige scholen zijn de uren wel toegekend aan bepaalde personen maar is hun taakinfilling tot na de beginanalyse vaag gebleven. Afhankelijk van de resultaten daarvan, kan hun taak ingevuld worden.
Mogen de GOK-uren gebruikt worden om klasgroepen te splitsen?	In de omzendbrief wordt het splitsen van klasgroepen niet verboden. De eis die gesteld wordt is dat de uren gebruikt worden om het plan te verwezenlijken en dat het plan op zijn beurt past binnen de doelstellingen van het GOK-beleid. De school moet dus kunnen verantwoordwoorden dat het (tijdelijk) splitsen van sommige klasgroepen een noodzakelijke stap is in een dergelijk plan.
De timing is te krap: een screening uitvoeren, de resultaten van de analyse verwerken, conclusies trekken over de prioriteiten, een planning op papier zetten ... Het is niet realistisch om te verwachten dat alle scholen dat alles afgewerkt kunnen hebben tegen het einde	Het kan nuttig zijn om de eisen van de inspectie niet alleen te zien als controlemechanismen maar ook als hulpmiddelen. Sommige scholen zouden zich aan hun lot overgelaten voelen als het enige houvast een inspectiebezoek op het einde van het derde jaar was. De vraag om een

van het eerste trimester.	planning op tafel te hebben tegen 1 januari kan een stimulans zijn om niet te lang te wachten met de eerste fase. Dringende bezigheden zijn er immers altijd.
Het instrument dat aangeboden wordt om de beginsituatie te analyseren – het ‘gele boekje’ – is vrij lijvig en de taal laat soms te wensen over. In combinatie met de specifieke screenings-instrumenten wordt de planlast tamelijk zwaar.	Het instrument voor een algemene screening werd in augustus naar de scholen gestuurd en kan afgehaald worden van de website van het Steunpunt NT2. Het is een hulpmiddel voor scholen die er gebruik van wensen te maken en geen verplichting. Het is toegestaan om een eenvoudiger en gebruiksvriendelijker instrument te hanteren op voorwaarde dat het de verschillende belangrijke aspecten behandelt. Hetzelfde geldt voor de instrumenten voor de specifieke screenings. Als de school kort geleden nog een zelfevaluatie uitvoerde – bijv. in het kader van de doorlichting of van een navormingproject – volstaat het om enkel die aspecten te screenen die toen niet aan bod zijn gekomen. De documenten worden samen bewaard.
Het GOK-plan vraagt een grote papieren rompslomp. Een school die maar een beperkt aantal uren toegekend heeft gekregen, gaat die bijna volledig moeten besteden aan de administratie van het plan zodat de hele operatie weinig of niets oplevert.	Het departement vraagt om de activiteiten te starten met een beginanalyse en het opstellen van een plan. Het papier dat die beginfase oplevert, moet bewaard worden voor de inspectie. Maar dat moet 1 keer gebeuren op 3 jaren (in tegenstelling tot de vroegere OVB-aanwendingsplannen). Afgezien van de zelfevaluatie in het tweede jaar, wordt er in de omzendbrief niet meer gerept over papier.
In hoever moeten GOK-medewerkers hun activiteiten registreren?	Ze moeten kunnen aantonen dat ze de GOK-uren besteed hebben aan het opstellen, promoten, uitvoeren, evalueren, bijsturen ... van het plan. Daarvoor is in elk geval de registratie van activiteiten in een agenda nodig. Het is waarschijnlijk dat de inspectie op het einde van het derde jaar niet heel veel tijd in beslag zal nemen. Op dat moment kunnen overzichten, logboeken en klasseersystemen snel een beeld geven van hoe men werkt. Ook kan een vorm van registratie nuttig zijn als verantwoording ten overstaan van teamleden, ouders en andere externen. In elk geval pleiten we ervoor om op zodanige manier te registreren dat het administratieve luik voor de school zelf en voor de communicatie tussen de betrokkenen nuttig is en niet uitsluitend een mogelijke inspectie tot doel heeft.
Wat houdt de ‘zelfevaluatie’ in? Moeten daarvoor ‘meetinstrumenten’ ontwikkeld worden?	Misschien zal het departement tegen het tweede trimester van het tweede jaar een instrument ontwikkelen dat meer duidelijkheid zal brengen

	<p>over de eisen. Ondertussen zijn er heel eenvoudige manieren om de doeltreffendheid van een plan te meten: werden alle geplande activiteiten uitgevoerd? Werd de timing gerespecteerd? Werden de verhoopte effecten bereikt? ...</p> <p>Meetbaarheid van de effecten kan een stimulans zijn om efficiënter te werken. Maar sommige doelstellingen zijn bijzonder moeilijk meetbaar en daar zal de inspectie zeker begrip voor hebben.</p> <p>Het is aan te bevelen om de zelfanalyse niet te beperken tot één moment in het proces, maar om geregeld te evalueren en bij te sturen met verschillende betrokkenen.</p> <p>Binnen de PBD bestaat er een werkgroep 'Zelfevaluatie' die deskundigheid over dat onderwerp heeft opgebouwd.</p>
<p>Wat en hoe komt de inspectie controleren?</p>	<p>Er zal nagegaan worden of de beginanalyse 'kwaliteitsvol' is gebeurd, of er planmatig wordt gewerkt aan de verwezenlijking van doelstellingen die passen binnen het GOK, of de toegekende uren goed besteed worden en of de school een zelfanalyse heeft uitgevoerd, De stand van zaken op het einde van het derde jaar – hoe er in de praktijk gewerkt wordt – zal zeker een belangrijk element zijn.</p> <p>Het ligt voor de hand dat de inspectie tijdens een gewone doorlichting ook zal vragen naar het verloop van het GOK-plan.</p>

1. Vragen en opmerkingen over visie en inhoud

<p>Wat zijn manieren om in een tijd van 'planlastvermindering' het invullen van screeningsinstrumenten aan het team te 'verkopen'?</p>	<p>Het is geen verplichting om de beginanalyse met het volledige team uit te voeren. Als de bereidheid om mee te werken bij bepaalde groepen of individuen ontbreekt, leidt een eis tot invulling soms tot weinig zorgvuldige resultaten (bijv. allemaal 3-tjes).</p> <p>Afhankelijk van de bereidheid van het team kan men ervoor kiezen om:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De enquête te laten invullen als onderdeel van een geplande algemene vergadering (eventueel opgefleurd met lekkernijen), van een klassenraad of van een pedagogische studiedag. Een enthousiasmerende inleiding is welkom. De invulling kan individueel of in groepjes gebeuren. In dat laatste geval wint men een kostbaar moment van visievorming. - De enquête als 'huiswerk' meegeven. Komt
--	--

	die niet op het afgesproken tijdstip weer binnen, dan blijft men soms in het ijle oproepen herhalen. Met enquêtes op naam vergroot men soms de wrevel tegen de extra planlast en controle.
Wat als het onmogelijk blijkt te zijn om een representatief deel van het team ertoe te brengen om een kwaliteitsvolle beginanalyse uit te voeren?	Er zit dan niets anders op dan die negatieve beginituatie in rekening te brengen en in de planning van de GOK-activiteiten mee te nemen. Zo kan men bijvoorbeeld een lange fase van informeren en sensibiliseren inbouwen en zich in eerste instantie toespitsen op activiteiten waarvan het team voordelen ervaart.
Het is weinig realistisch om te verwachten dat zelfs een geëngageerd schoolteam op drie maanden tijd volledig over het GOK geïnformeerd en gesensibiliseerd kan worden, zich achter eenzelfde visie schaaft en een concreet plan goedkeurt.	Het is expliciet niet de bedoeling van het GOK dat de schoolleiding en het middenkader samen een visie op papier zetten en proberen om het team daarvan te overtuigen. Het GOK-plan moet gedragen worden door het team en dat kan alleen als de personeelsleden vanaf het begin betrokken werden, meedenken en meebeslissen. Vanzelfsprekend is dat geen klus die op drie maanden geklaard is. Integendeel: het werken aan een gemeenschappelijke visie moet gezien worden als een integraal onderdeel van het GOK-plan en dus als een permanent proces.
Wij zijn het niet eens met de 5 indicatoren die het departement gebruikt om de leerlingen te identificeren die in aanmerking komen voor de GOK-uren. Wij hebben onze eigen criteria en wij zien in onze school heel andere (en veel meer) 'doelgroep leerlingen', bijvoorbeeld anderstalige nieuwkomers. We willen de GOK-uren volgens onze eigen inzichten besteden, bijvoorbeeld door Nederlands te geven aan individuele leerlingen die we uit de les (bijv. LO) halen of na de uren bijspijkeren.	De 5 indicatoren berusten op wetenschappelijk onderzoek van het HIVA (Leuven). Wellicht is het verhelderend om ze 'risicofactoren' te noemen. Het is niet zo dat leerlingen die aan één of meer indicatoren voldoen, in elk geval een onderwijsachterstand zullen oplopen. Wel dat die kans groter is en dat extra zorg dus meestal goed besteed is. Voor anderstalige nieuwkomers bestaan er onthaalklassen. Taalzwakke leerlingen die uit lessen gehaald worden waar ze goed in zijn, of die moeten nablijven, voelen zich soms gestraft. Het is daarom beter om de gewone lessen zodanig aan te pakken dat ze hun achterstand bijbenen en dat taalsterke leerlingen er ook nog plezier aan beleven. Dat zo iets gemakkelijker gezegd is dan gedaan, spreekt vanzelf. Er zijn dan ook GOK-uren voorzien om die opdracht waar te maken.
Het doel van het GOK is onderwijsachterstanden voorkomen en wegwerken. De uren worden toegekend op basis van het aantal 'risicoleerlingen'. Toch moet het plan gericht zijn op het optimaliseren van de leerontwikkeling van alle leerlingen. Voor wie moet en mag er nu eigenlijk gezorgd worden?	Het GOK spreekt over werken op drie niveaus: de leerlingen, de leraren en de school. Werken met individuele 'risicoleerlingen' kan (tijdelijk) noodzakelijk zijn. Eerder dan alle GOK-uren om te zetten in inhaallessen en individuele gesprekken, is het daarom aangewezen om activiteiten op te zetten waardoor leraren beter leren omgaan met heterogene groepen en waardoor op schoolniveau voorwaarden geschapen

	<p>worden om risicoleerlingen beter op te vangen. Van de activiteiten op de twee laatste niveaus profiteren alle leerlingen. Daarom moet het accent vooral op die niveaus liggen en moet de bestaande individuele leerlingenbegeleiding erop gericht zijn om zichzelf in de mate van het mogelijke ‘overbodig’ te maken.</p>
<p>In een school met veel leerlingen met persoonlijke problemen is de begeleiding van individuele leerlingen op socio-emotioneel gebied door vrijgestelde leerlingenbegeleiders niet weg te denken. De leraren ervaren de aanwezigheid van die begeleiders als een verlichting en kunnen zich daardoor beter wijden aan hun eigenlijke onderwijsopdracht, die in het belang is van alle leerlingen.</p>	<p>Het is mogelijk dat individuele gesprekken door leerlingenbegeleiders met leerlingen met problemen af en toe noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld als de leraar niet in staat is om die gesprekken zelf te voeren. Maar het is belangrijk om aan de leraren duidelijk te maken dat ze als volwassenen best in staat zijn om de eerste opvang (eerstelijnszorg) te doen. Leerlingen met zeer ernstige problemen moeten niet door leraren, maar evenmin door de leerlingenbegeleider of de CLB-medewerker ‘behandeld’ worden. Die laatsten moeten de leerling naar de welzijnszorg begeleiden. De school is geen therapeutische instelling. Dit betekent niet dat de huidige individuele leerlingenbegeleiding van vandaag op morgen moet verdwijnen, wel dat de leerlingenbegeleider zijn uiterste best moet doen om leraren te coachen in hoe ze zelf – binnen welbepaalde grenzen – de rol van vertrouwenspersoon op de eerste lijn kunnen vervullen</p>
<p>Hoe kan een 3-jarig plan gemaakt worden voor de risicoleerlingen van een middenschool als die nog maar 1 of 2 jaren op school blijven?</p>	<p>Als men zich concentreert op het niveau van de professionalisering van leraren en op het niveau van de schoolorganisatie, kan men na drie jaren een meerwaarde gerealiseerd hebben waarvan alle leerlingen – risicoleerlingen en andere – kunnen profiteren.</p>
<p>Wat kunnen taken zijn van de GOK-medewerker op het niveau van de ondersteuning van leraren?</p>	<p>Als de GOK-medewerker een ervaren leraar is, kan hij persoonlijk zijn know-how overbrengen op collega’s. Bijvoorbeeld door bij te springen in bepaalde lessen. Door de mentor te zijn van jonge en nieuwe leraren. Door intervisiegroepen op regelmatige basis te leiden voor leraren die zich wensen te professionaliseren; Door nascholing te volgen over het omgaan met heterogene groepen, conflicthantering, enz. en die kennis door te geven. Door collega’s op de hoogte te brengen van interessante nascholingen en eventueel mee oplossingen te zoeken voor vervangingen tijdens hun afwezigheid. Door initiatieven die gericht zijn op meer openheid om problemen te bespreken, meer solidariteit met collega’s die het moeilijk hebben, meer consensus over goede en noodzakelijke regels,</p>

	meer begrip voor leerlingen met problemen, enz. Door klassenraden en vakgroepen nieuw leven in te blazen ...
Wat kunnen taken zijn van de GOK-medewerker op het niveau van de werking voor alle leerlingen?	Opstarten en begeleiden van de leerlingenraad, nascholing over leerlingenparticipatie, acties om het klimaat op school te verbeteren, initiatieven om conflicten te voorkomen en op te lossen (pestactieplan, bemiddelaars, herstelrecht, ...), bewaken van een rechtvaardige verdeling van uitstappen ...
Wat kunnen taken zijn van de GOK-medewerker op schoolniveau?	Enquêtes opstellen, verspreiden, verwerken. Informeren, sensibiliseren. Communicatie tussen de verschillende partijen bevorderen. Strategieën uitwerken en voorstellen. Plannen uitschrijven en presenteren. Overleggen met CLB en graadcoördinatoren. Contacten met externen onderhouden.
Is het beter om de GOK-uren aan 1 persoon toe te kennen of is het net goed om ze verspreiden over verschillende personen.	Dat hangt af van de inhoud van het plan en van de ingesteldheid van het team. Als de uren aan één of twee personen gegeven worden, is het gemakkelijker om het overzicht te bewaren, vooral als die hoofdzakelijk belast zijn met de coördinatie van het project en dus niet alles alleen moeten uitvoeren. Voorwaarde is wel dat er een 'wijze' en voor het team aanvaardbare figuur gevonden heeft, bij voorkeur met veel ervaring, die gerespecteerd en vertrouwd wordt door leerlingen én leraren. Als verschillende leraren 1 of 2 uren krijgen, biedt dat het voordeel dat de directeur op die manier leraren voor hun verdiensten kan honoreren. De vraag is echter op welke manier van al die activiteiten een coherent geheel gemaakt kan worden. Geregeld overleg moet dan in elk geval deel uitmaken van de opdracht. Wie zal de coördinatie op zich nemen? Hoe worden de leraren bereikt die geen uren gekregen hebben. Het gevaar is reëel dat die laatsten afhaken. Het risico bestaat zelfs dat de leraren die nu 'vergoed' worden de begeleiding van leerlingen niet meer als een normaal onderdeel van hun opdracht zullen zien. Dat is precies de tegenovergestelde doelstelling die het GOK beoogt!
Wat is de rol van de CLB-medewerkers in het GOK-plan van de school?	Overeenkomstig het Decreet op de CLB's, stellen de medewerkers zich hoofdzakelijk op de tweede lijn op. Zoals voor het GOK geldt hier dat in de mate van het mogelijke voorrang gegeven wordt aan de ondersteuning en coaching van leraren. Vooral op die domeinen waarin de CLB's traditioneel deskundigheid hebben verworven: socio-emotionele

	<p>begeleiding, keuzebegeleiding, studiemethodebegeleiding, gezondheidsbegeleiding.</p> <p>Op het niveau van de schoolorganisatie kan de CLB-medewerker – in zijn bevoorrechte positie van min of meer externe die kan vergelijken met andere scholen – zorgen voor een kritische en constructieve noot tijdens het geregelde overleg met de directie en de GOK-leraren. Omdat deze werking in de lijn ligt van het Decreet op de CLB's is een extra inspanning niet noodzakelijk. Wel moeten de medewerkers vanaf het begin betrokken worden bij de analyse van de beginsituatie, het bepalen van de prioriteiten en het schrijven van het plan.</p>
<p>Op welke manier kan men proberen om de aanvankelijke weerstanden van het team tegen het GOK te overwinnen?</p>	<p>Vooreerst moet het misverstand opgeruimd worden dat de ondersteuning die aan leraren gegeven wordt via het GOK zal gebeuren door een taakverlichting, het wegnemen van bepaalde taken. De ondersteuning van leraren is wel degelijk een hoofddoel maar dan op zo'n manier dat professionalisering moet leiden tot een grotere arbeidssatisfactie. Een veel fundamenteelere manier van bijstand dus. De GOK-figuren moeten er voor zorgen dat leraren ervaren dat het GOK er ook voor hen is, en dus niet alleen voor de onderwijskansarmen zoals ze soms denken. De GOK-uren moeten zo aangewend worden – op leerlingenniveau, op lerarenniveau en op schoolniveau – dat leraren de werking op de drie niveaus voor hen zelf nuttig vinden. Daarom is het nodig dat de GOK-figuren duidelijk communiceren over wat ze met de hun toegekende uren uitrichten.</p>
<p>Denkt de minister dat ze met het GOK fundamentele maatschappelijke wantoestanden gaat oplossen? Moeten de scholen die klus klaren met enkele uren?</p>	<p>Het GOK is niet bedoeld om maatschappelijke problemen van achterstelling fundamenteel aan te pakken. Als wat er op school gebeurt, verbeterd kan worden, kan dat al een heel verschil betekenen voor onderwijskansarme leerlingen. Het GOK vraagt dus niet om de oorzaken van onderwijsachterstand die buiten de school liggen – thuissituatie, socio-economische en etnische achtergrond, religieuze vooroordelen, discriminatie – aan te pakken. Op school ligt meer dan genoeg voor het grijpen. Omdat elke school anders is, wordt de vrijheid gegeven om de uren zodanig aan te wenden dat een zo groot mogelijk aantal leerlingen over de streep wordt getrokken. Niets meer, niets minder.</p>
<p>Als we in het verleden al 'goed bezig' waren, mogen we dan met de GOK-uren onze werking</p>	<p>Het is toch geen overbodige luxe om van de gelegenheid gebruik te maken om het eigen</p>

gewoon verderzetten, zij het dan op een iets comfortabele manier omdat vrijwilligerswerk nu beloond wordt?

‘goed bezig’ zijn eens kritisch onder de loep te nemen. Nog al te vaak wordt het voorkomen en wegwerken van leerlingenproblemen gelijkgesteld met individuele leerlingenbegeleiding op het gebied van studiekeuze, leer methode en persoonlijk welbevinden. Een van de waardevolle elementen van het GOK is de uitnodiging om ook (en vooral) op het niveau van de leraren en van de schoolorganisatie te werken. Het niet aangaan van die uitdaging zou een gemiste kans betekenen.

Monique D’Aes en Jan Lecocq